

11. Investing.com. URL: <https://www.investing.com/commodities/natural-gas>
12. Blanc J. Silvio Gesell's Theory and Accelerated Money Experiments. 1998. URL: <https://shs.hal.science/halshs-00119192/document>
13. World Health Organization. COVID-19 as a Public Health Emergency of International Concern (PHEIC) under the IHR. URL: <https://extranet.who.int/sph/covid-19-public-health-emergency-international-concern-pheic-under-ihp>

REFERENCES

- Baranovskyi, O. I. *Finansovi kryzy: peredumovy, naslidky i shliakhy zapobihannia* [Financial Crises: Prerequisites, Consequences and Ways of Prevention]. Kyiv: KNEU, 2009.
- Blanc, J. "Silvio Gesell's Theory and Accelerated Money Experiments. 1998". <https://shs.hal.science/halshs-00119192/document>
- Cassis, Y. *Crises and Opportunities. The Shaping of Modern*. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- "International Monetary Fund. Inflation rate, average consumer prices (Annual percent change)". <https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIPCH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOORLD>
- "International Monetary Fund. Real GDP growth". https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOORLD
- Investing.com. <https://www.investing.com/commodities/crude-oil>
- Investing.com. <https://www.investing.com/commodities/natural-gas>

- Kornieiev, V. "Antykryzovi instrumenty finansovoi stabilizatsii" [Anti-crisis Instruments of Financial Stabilization]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 12 (2009): 22-34.
- Laznia, A. "Finansova kryza: prychny vynyknennia ta vplyv na svitovu ekonomiku" [Financial Crisis: Causes and Impact on the World Economy]. *Svit finansiv*, no. 2 (2012): 54-62. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18495/1/Лазня%20А..pdf>
- Myskiv, H. V., and Vinichuk, M. V. "Vplyv monetarnoi polityky na formuvannia monetarnoi bezpeky derzhavy" [The Influence of Monetary Policy on the Formation of Monetary Security of the State]. *Derzhava ta rehiony. Seriya «Ekonomika ta pidpriemnytstvo»*, no. 1 (2022): 122-127.
DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-1-21>
- Vozhzhov, A., and Hrynko, O. "Pro arkhitekturu finansovoho stymuliuвання ekonomichnoho zrostantia" [About the Architecture of Financial Stimulation of Economic Growth]. *Visnyk NBU*, no. 5 (2012): 22-29.
- "World Health Organization. COVID-19 as a Public Health Emergency of International Concern (PHEIC) under the IHR". <https://extranet.who.int/sph/covid-19-public-health-emergency-international-concern-pheic-under-ihp>
- Zhytar, M. O. "Sutnist finansovoi arkhitektury ta yii znachennia v teoretychnii ta praktychnii ploshchynakh suchasnoi finansovoi nauky" [The Essence of Financial Architectures and Its Significance in the Theoretical and Practical Planes of Modern Financial Science]. *Biznes Inform*, no. 7 (2019): 8-13.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-7-8-13>

УДК 339.727.22

JEL: F21; F65

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-10-31-37>

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ

©2023 ПИЛИПЕНКО Г. М., ГЕРАСИМЕНКО Т. В., ЛИТВИНЕНКО Н. І.

УДК 339.727.22

JEL: F21; F65

Пилипенко Г. М., Герасименко Т. В., Литвиненко Н. І. Глобальні тенденції міжнародного руху капіталу

У статті розглядаються глобальні тенденції міжнародного руху капіталу у формі прямих іноземних інвестицій, які були характерними для періоду розвитку світової економіки у 2011–2022 рр., протягом якого відбулася світова фінансово-економічна криза та поширилася пандемія COVID-2019. Досліджено напрямки міжнародної експансії транснаціональних компаній з огляду на їхню участь у формуванні глобальних ланцюгів створення вартості, які послідовно пов'язували між собою у світовому просторі види економічної діяльності зі створення та просування продукції. На основі аналізу даних міжнародної статистики виокремлено кластери країн, що виступали в різні роки в ролі найбільших реципієнтів прямих іноземних інвестицій та перебували в колі економічних інтересів великого міжнародного бізнесу. Показано зміни у спрямованості потоків прямих іноземних інвестицій провідних транснаціональних корпорацій та продемонстровано їхній вплив на географічну локалізацію виробничих процесів у межах глобальних ланцюгів створення вартості з кінця ХХ ст. по теперішній час. Особливу увагу приділено розгляду форм і напрямів міжнародного руху капіталу в азійських країнах, які утримують глобальне лідерство в залученні прямих іноземних інвестицій. У системі факторів, які впливають на спрямованість руху іноземного капіталу в міжнародному просторі, виокремлено окрему групу чинників, що пов'язані із дією глобальних транзакційних ризиків. Останні видозмінюють напрямки руху прямих іноземних інвестицій в глобальній економіці та потребують урахування при формуванні промислової політики урядами національних економік.

Ключові слова: глобальна економіка, транснаціональна корпорація, прями іноземні інвестиції, глобальні ланцюги створення вартості, транзакційні ризики, фінансово-економічна криза, пандемія COVID-2019.

Рис.: 1. Табл.: 2. Бібл.: 16.

Пилипенко Ганна Миколаївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри туризму та економіки підприємства, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (просп. Дмитра Яворницького, 19, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: annapylyp@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2091-4320>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/D-4707-2019>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57209739961>

Герасименко Тетяна Володимирівна – кандидат геологічних наук, доцент, доцент кафедри туризму та економіки підприємства, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (просп. Дмитра Яворницького, 19, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: herasymenko.t.v@nmu.one

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5437-437X>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56437680600>

Литвиненко Наталія Іванівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії і міжнародних економічних відносин, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (просп. Дмитра Яворницького, 19, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: natalyt33@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3797-8398>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/D-5067-2019>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57209739832>

UDC 339.727.22

JEL: F21; F65

Pylypenko H. M., Herasymenko T. V., Lytvynenko N. I. Global Tendencies of the International Movement of Capital

The article examines the global trends of international movement of capital in the form of foreign direct investments, which were characteristic of the period of development of the world economy in 2011–2022, during which the world financial and economic crisis took place and the COVID-2019 pandemic spread internationally. The directions of international expansion of transnational companies are studied in view of their participation in the formation of global value chains, which consistently connected with each other in the global space the types of economic activities for the creation and promotion of products. Based on the analysis of international statistics data, clusters of countries were singled out, which acted in different years as the largest recipients of foreign direct investments and were in the circle of economic interests of large international business. Changes in the direction of foreign direct investment flows of leading transnational corporations are shown and their influence on the geographical localization of production processes within global value chains since the end of the 20th century until now is demonstrated. Special attention is paid to the examination of the forms and directions of international movement of capital in Asian countries, which hold the global leadership in attracting foreign direct investments. In the system of factors that influence the direction of foreign capital movement in the international space, a separate group of factors related to the effect of global transactional risks is singled out. The latter change the direction of foreign direct investment in the global economy and need to be taken into account in the formation of industrial policy by the governments of national economies. **Keywords:** global economy, transnational corporation, foreign direct investment, global value chains, transactional risks, financial and economic crisis, COVID-2019 pandemic.

Fig.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 16.

Pylypenko Hanna M. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Tourism and Enterprise Economics, National Technical University "Dnipro Polytechnic" (19 Dmytra Yavornytskoho Ave., Dnipro, 49005, Ukraine)

E-mail: annapylyp@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2091-4320>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/D-4707-2019>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57209739961>

Herasymentko Tetiana V. – PhD (Geology), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism and Enterprise Economics, National Technical University "Dnipro Polytechnic" (19 Dmytra Yavornytskoho Ave., Dnipro, 49005, Ukraine)

E-mail: herasymenko.t.v@nmu.one

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5437-437X>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56437680600>

Lytvynenko Nataliia I. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Economic Theory and International Economic Relations, National Technical University "Dnipro Polytechnic" (19 Dmytra Yavornytskoho Ave., Dnipro, 49005, Ukraine)

E-mail: natalyt33@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3797-8398>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/D-5067-2019>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57209739832>

Головною ознакою сучасної економіки є її глобалізація – всеохопний процес трансформації всього світового співтовариства у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних і соціально-культурних взаємозв'язків. Цей процес характеризується поглибленням взаємозалежності між країнами світу, що знаходить свій прояв у формуванні єдиного світового ринку без національних бар'єрів і забезпечення однакових правил гри для всіх його учасників [1].

Провідною рушійною силою глобалізації виступають транснаціональні корпорації (ТНК), які, реалізуючи свої економічні операції в інших країнах світу, з одного боку, розмивають економічні кордони, а з іншого – пов'язують між собою національні та регіональні ринки, забезпечуючи цілісність усього світового господарства. Здійснюючи глобальну експансію, ТНК формують виробничі комплекси, в які втягуються економічні суб'єкти багатьох країн світу, що перетворює процес створення товарів і послуг на

систему глибокої господарської взаємозалежності між окремими країнами. Керуючись прагненням до підвищення своєї конкурентоспроможності та максимізації прибутків, ТНК реалізують свої стратегії у світі, який постає як єдиний економічний простір для здійснення господарської діяльності.

Ключовим інструментом формування такого простору служать прямі іноземні інвестиції, завдяки яким ТНК отримують безпосередній контроль над своїми закордонними філіями, а отже, міграція транснаціонального капіталу саме в такій формі стає найважливішим джерелом зростання світової економіки та стимулом розширення міжнародних економічних відносин.

Питанням міжнародного руху іноземного капіталу приділялася особлива увага економістів. Наприкінці 90-х років ХХ ст. у науковій літературі почалось активне обговорення цих проблем у зв'язку з виникненням і розповсюдженням практики поєднання етапів виробничого процесу в межах ланцюгів створення вартості. Завдячуючи М. Портеру (*M. Porter*) дане поняття доволі швидко увійшло до категоріального апарату міжнародної економіки, перетворившись стараннями Г. Джереффі (*G. Gereffi*) на термін «глобальні ланцюги створення вартості» [2; 3]. Відтоді дослідження міжнародної конкурентоспроможності компаній та окремих країн світу будувалося на виявленні їхнього місця в існуючих ланцюгах, що відображалося й на аналізі спрямованості міжнародного руху капіталу. Праці Г. Абоньї (*G. Abonyi*), Дж. Лі (*J. Lee*), Т. Старджеона (*T. Sturgeon*), М. Каваками (*M. Kawakami*) [4–6] та інших присвячені дослідженням саме цієї проблематики. Серед українських науковців, які працюють у даній царині досліджень, слід виділити таких, як Г. Дугінець, О. Рогач, В. Косьміна, І. Гладій, І. Зварич та інших [7–9]. Існуючі дослідження спрямовані на теоретичне обґрунтування проблем, а також на з'ясування регіональної специфіки залучення та функціонування міжнародних інвестицій. Враховуючи крайню мінливість глобальної економіки, геополітичні та гео економічні виклики сучасності, важливо здійснювати постійний моніторинг міжнародного руху капіталу, виявляти нові тенденції та виокремлювати чинники, що привносять зміни до усталеної практики інвестування в міжнародному просторі.

Метою даної статті є виявлення глобальних тенденцій міжнародного руху капіталу та виокремлення чинників, що видозмінюють потоки прямих іноземних інвестицій транснаціональних корпорацій в глобальних ланцюгах створення вартості.

Аналізуючи напрямки глобальної експансії ТНК, дослідники констатують періодичну змінність напрямів руху прямих іноземних інвестицій у світовому просторі. В умовах структурних перетворень світової економіки та загострення конкурентної боротьби на світових ринках, які припали

на другу половину ХХ ст., провідні міжнародні компанії вимушені були шукати шляхи швидкого зниження своїх виробничих витрат, які розглядалися ними як ключовий фактор нарощування конкурентоспроможності. Більшість ТНК перестала виробляти продукцію в країнах свого базування або в межах власних організаційних структур і шляхом офшорингу та аутсорсингу почала переносити виробничий процес до країн з низькою вартістю робочої сили та сприятливим інвестиційним кліматом. У світовій економіці почали формуватися так звані глобальні ланцюги створення вартості, які послідовно пов'язували між собою в міжнародному просторі види економічної діяльності зі створення продукції.

На перших етапах свого становлення глобальні ланцюги створення вартості формувалися переважно між машинобудівними кластерами розвинутих країн Європи та США. Пізніше в цей процес активно включилася Азія, внаслідок чого विकристалізувалися два домінуючі кластери з огляду на обсяги припливу іноземного капіталу в країну та її «вбудовування» в глобальні ланцюги створення вартості. Передусім це були Гонконг і Сінгапур, уряди яких з другої половини ХХ ст. проводили політику максимальної відкритості економіки для руху іноземного капіталу. Ліберальний інвестиційний режим (низькі податки та пільгові умови діяльності в багатьох промислових галузях), зручне географічне розташування перетворили Гонконг і Сінгапур на світові центри операцій ТНК. Тут були сконцентровані регіональні та глобальні штаб-квартири найбільших ТНК світу, і саме через ці центри прямі іноземні інвестиції перенаправлялися в інші країни, зокрема в Китай. За формою здійснення переважало інвестування у фінансові холдингові компанії [8, с. 7].

Ще один кластер азійських країн, який займав домінуючі позиції в концентрації іноземних інвестицій у другій половині ХХ ст., сформували Тайвань і Південна Корея. Для цих економік був характерним більш вибіркового режиму залучення інвестицій ТНК і навіть обмеження їхньої частки акціонерної власності в певних секторах економіки. Особливо це було характерним для Південної Кореї, де протягом тривалого часу взагалі заборонялася 100% власність ТНК у багатьох секторах промисловості та діяв примус іноземних компаній створювати спільні підприємства або укладати контракти з місцевими виробниками. Переважною формою ввезення капіталу в цю країну було зовнішнє кредитування місцевих конгломератів. І лише після лібералізації інвестиційних режимів наприкінці 1990-х років сюди почали надходити великі обсяги прямих інвестицій ТНК [8, с. 7].

У подальшому значних успіхів у залученні іноземного капіталу досяг Китай, перетворившись на один із найпотужніших центрів світового виробництва товарів масового попиту. Пізніше у світовій

економіці сформувалося ще два осередки азійських країн, які відзначалися потужним припливом іноземного капіталу. Це були Малайзія, Індонезія і Таїланд, з одного боку, і Філіппіни, В'єтнам та Шрі-Ланка – з іншого. Саме в ці країни ТНК виводили виробництво продукції, яка характеризувалася високими витратами праці та потребувала залучення якомога дешевшої робочої сили.

Із початком ХХІ ст. до пулу країн, що активно залучали іноземний капітал, приєдналася Індія. Якщо у 2000 р. приплив прямих іноземних інвестицій в цю країну складав лише 3,6 млрд дол. США, то протягом 2001–2005 рр. він зріс до 7,6 млрд дол. США з подальшим збільшенням у 2006 р. до 20,3 млрд дол. США, що стало рекордним для країни за останні двадцять років. У 2008 р. Індія знову зафіксувала значний приріст притоку прямих іноземних інвестицій, а саме, їхнє зростання на 86% [10].

Такий стрибок інвестування був наслідком зростання нестабільності у світі, викликаного, передусім, світовою фінансово-економічною кризою. Остання найбільшою мірою торкнулася розвинених держав, що послужило причиною переміщення капіталу саме до країн, що швидко розвиваються. Згідно з даними, оприлюдненими у «Світовому звіті з інвестицій», відтік прямих іноземних інвестицій з розвинених країн тільки за 2008 р. скоротився на 1,5 трлн дол. США (17%) [11, р. 21–22]. І це відбувалося на тлі зростання прямих іноземних інвестицій у країни, що розвиваються. Потоки прямих іноземних інвестицій в економіку останніх постійно збільшувалися і в посткризовий період досягли нового максимуму – 778 млрд дол. США, що становило 54% усього глобального припливу капіталу (табл. 1).

З огляду на дані, наведені в табл. 1, азійські країни і протягом перших посткризових років про-

довжували залишатися регіоном із найвищим показником припливу прямих іноземних інвестицій. І хоча інвестиції в розвинені економіки почали поступово відновлюватися після різкого падіння в період кризи, у 2012 р. вони залишалися на рівні, значно нижчому, ніж прямі іноземні інвестиції до країн, що розвиваються. Останні зберегли свою перевагу над розвиненими країнами з відривом понад 200 млрд дол. США. Більше того, у 2013 р. шість країн, що розвиваються, і тих, що мали перехідну економіку, увійшли до рейтингу 20 найбільших інвесторів світу [12, р.14].

2015–2019 рр. відзначаються незначними коливаннями руху прямих іноземних інвестицій у країнах, що розвиваються, проте вже з 2020 р. прямі іноземні інвестиції до цих країн майже удвічі перевищили свій обсяг до розвинутих економік, демонструючи стійку тенденцію зростання і до сьогодні (табл. 2, рис. 1).

Тенденції міжнародного руху капіталу, наведені в табл. 2 і на рис. 1, пояснюються впливом на світову економіку багатьох факторів. Це і невизначеність напрямів розвитку бізнесу на фінансових ринках у 2022 р., і скорочення стимулювальних заходів держави, і велике виведення капіталу телекомунікаційної ТНК, що діяла в Люксембурзі, а також скорочення вартості транскордонних злиттів і поглинань. Якщо розглядати ці процеси за окремими країнами, то згідно зі «Світовим звітом з інвестицій» у Великій Британії приплив прямих іноземних інвестицій скоротився майже на 50%, у США – на 26%, у Канаді – на 12% [13].

Водночас огляд міжнародної статистики процесів іноземного інвестування дозволяє констатувати суттєве збільшення потоків прямих іноземних інвестицій саме до країн, що розвиваються (у 2021 р. на ці країни припало понад 2/3 світових прямих іноземних інвестицій). Кількість інвестиційних проектів (включно з проектами «з нуля» та між-

Таблиця 1

Приплив прямих іноземних інвестицій у посткризовий період, млрд дол. США

Регион	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Світ у цілому	1700	1330	1452
Розвинуті країни, усього	880	517	566
– ЄС	490	216	246
– Північна Америка (США, Канада)	263	204	250
Країни, що розвиваються, усього	725	729	778
– Африка	48	55	57
– Азія, усього	431	415	426
у т. ч. Південно-Східна	333	334	347
Східна	44	32	36
Західна	53	48	44
– Латинська Америка і Кариби	244	256	292
– Океанія	2	3	3
Країни з перехідною економікою	95	84	108

Джерело: складено за даними [12, р. 14].

Приплив прямих іноземних інвестицій у розвинені країни, та ті, що розвиваються, 2014–2022 рр.

Країна	Рік								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
У світі, млн дол. США	1323863	1774001	1746423	1644872	1375437	1707830	961973	1478137	1294738
Розвинені країни, млн дол. США	563330	984105	1032373	943166	678200	998716	315461	597243	378320
Питома вага припливу інвестицій у розвинені країни, %	42,6	55,5	59,1	57,3	49,3	58,5	32,8	40,4	29,2
Країни, що розвиваються, млн дол. США	760633	789896	714050	701705	697237	709114	646522	880894	916418
Питома вага надходжень інвестицій у країни, що розвиваються %	57,5	44,5	40,9	42,7	50,7	41,5	67,2	59,6	70,8

Джерело: розраховано авторами на основі даних [13; 14].

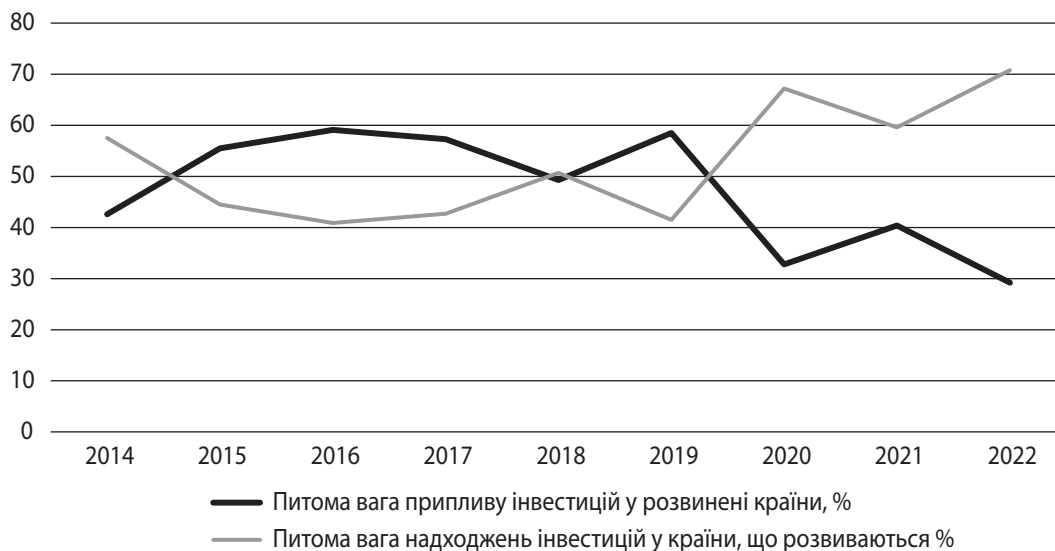

Рис. 1. Структура прямих іноземних інвестицій за 2014–2022 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [13; 14].

народними угодами проектного фінансування) збільшилася у 2022 р. у цій групі країн на 14% [13].

Як і раніше, лідерство у сфері залучення іноземного капіталу утримує Азія. Країни саме цього регіону є найбільшим одержувачем прямих іноземних інвестицій – саме на них припадає половина світових інвестиційних надходжень. Якщо говорити загалом, то у 2022 р. кількість оголошених нових проектів та угод міжнародного проектного фінансування зросла в азієцьких країнах до 45%, а інвестицій – до 20%. На країни Південно-Східної Азії припало 5% зростання, що склало 223 млрд дол. США і стало найвищим, будь-коли зареєстрованим рівнем припливу

прямих іноземних інвестицій. При цьому вартість оголошених нових проектів та угод міжнародного проектного фінансування зросла на азієцькому південному сході на 28% і 49% відповідно. Найбільшим отримувачем інвестицій став Сингапур, на частку якого припадає майже 2/3 потоків інвестицій до Асоціації держав Південно-Східної Азії. У цій країні було зафіксовано своєрідний рекорд – збільшення прямих іноземних інвестицій на 42%.

У Східній Азії потоки до Республіки Корея зросли порівняно з 2021 р. на 7% (до 18 млрд дол. США), а у Тайвані – майже на 90%. Економіка Китаю продемонструвала зростання інвестицій майже на 5%, що становило 189 млрд дол. США. Ці інвестиції

надходили переважно від європейських ТНК і були сконцентровані в обробних і високотехнологічних галузях (в основному в електроніці, зв'язку та виготовленні обладнання). Поряд із цим транскордонний продаж злиттів і поглинань також зріс втричі та досяг 15 млрд дол. США. Найбільшими угодами стали придбання компанією BMW (Німеччина) 25% акцій BMW Brilliance Automotive – пекинського виробника за 4 млрд дол. США, а також злиття SOVA Acquisition (США) та ECARX Holdings (шанхайський виробник напівпровідників та електроніки) вартістю 3,4 млрд дол. США.

У Південній Азії потоки прямих іноземних інвестицій були спрямовані переважно в Індію та зросли на 10%, що зробило цю країну третьою за величиною державою світу, яка приймає іноземні інвестиції за оголошеними новими проектами, і другою з огляду на міжнародні угоди проектного фінансування. Серед найбільших нових проектів були плани Foxconn (провінція Тайвань, Китай) та Vedanta Resources (Індія) побудувати один із перших заводів з виробництва чіпів в Індії за 19 млрд дол. США, а також проект на 5 млрд дол. США з виробництва карбаміду компаній Total Energies (Франція) та Adani Group (Індія). Також у межах угод із проектного фінансування Posco (Республіка Корея) та Adani Group спонсорували будівництво сталеливарного заводу вартістю 5 млрд дол. США у м. Гуджараті [13].

ВИСНОВКИ

Глобальні тенденції міжнародного руху капіталу відображають якісні зрушення в розстановці сил у світовій економіці, які відбуваються в сучасних умовах. Перші десятиліття 2000-х років активізували процес зміщення традиційного центру економічного впливу – розвинених країн світу – у бік країн, що швидко розвиваються. Аналіз сучасних тенденцій міжнародного руху капіталу дає підстави пов'язати переміщення капіталу із розвинених держав до країн, що розвиваються, із фактором нестабільності, піки якої припали на світову фінансово-економічну кризу та пандемію COVID-2019. Остання суттєво обмежила переміщення в географічному просторі як фізичного, так і людського капіталу, що призвело до порушення існуючих мереж, екосистем і виробничих взаємозв'язків ТНК та їхніх партнерів [15]. Тому компанії воліли наближувати свої підрозділи до центрів виробництва основної маси товарної продукції. Не дивно, що найбільш успішним регіоном у прийнятті прямих іноземних інвестицій стала саме Азія, яка вже відзначалася присутністю найпотужніших ТНК США та Європи і наприкінці 2019 р. мала 67,4% участі в глобальних ланцюгах створення вартості [16].

Ці обставини дозволяють серед усіх факторів, які впливають на рух іноземних інвестицій в міжнародному просторі, виокремити окрему групу чинників, що пов'язані із дією глобальних транс-

акційних ризиків. Глобальні процеси, в які втягуються національні економічні системи, наражають їх на ризики з великою часткою невизначеності, які важко або взагалі неможливо спрогнозувати та вжити заходів з нівелювання негативних наслідків. Для виробничої діяльності, яка географічно розосереджена в різних країнах світу, такі наслідки є особливо значущими. Усе це змушує ТНК приймати рішення про концентрацію важливих етапів виробничого процесу в регіонах, які меншою мірою відчують на собі прояви нестабільності, характерні для розвинутих країн. Звісно, це не стосується тих економічних операцій ТНК, які пов'язані із необхідністю використання інтелектуального людського капіталу та впровадження Індустрії 4.0. Вони так і залишаються пріоритетними для розвинутих країн світу, надаючи поштовх для решорингових процесів у глобальних ланцюгах створення вартості. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Глобальна корпоративна система: монографія / І. Ю. Гузенко, О. Г. Білорус, В. А. Вергун та ін. Київ : КНЕУ, 2011. 408 с.
2. Porter M. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. New York : The Free Press, 1985. 580 p.
3. Gereffi G. The organization of buyer-driven global commodity chains: How US retailers shape overseas production networks. In: Commodity Chains and Global Capitalism. Westport: Greenwood Press, 1994. P. 95–122. DOI: 10.1017/9781108559423.003.
4. Abonyi G. Linking Greater Mekong Subregion Enterprises to International Markets: The Role of Global Value Chains, International Production Networks and Enterprise Clusters. New York: The United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 2007. 89 p.
5. Lee J., Gereffi G. The co-evolution of concentration in mobile phone global value chains and its impact on social upgrading in developing countries. *Capturing the Geins Working Papers*. 2013. No. 25. 27 p. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2237510>
6. Sturgeon T., Kawakami M. Global value chains in the electronics industry: characteristics, crisis, and upgrading opportunities for firms from developing countries. *International Journal of Technological Learning, Innovation and Development*. 2011. Vol. 4. No. 1. P. 120–147. DOI: 10.1504/IJTLID.2011.041902.
7. Дугінець Г. В. Глобальні ланцюги вартості : монографія. Київ : КНТЕУ, 2018. 412 с.
8. Рогач О., Косьміна В. Транснаціональні корпорації та експорт нових індустріальних країн Азії. Київ : ЦУЛ, 2016. 256 с.
9. Гладій І. Й., Зварич І. Я. Міжнародні виробничі мережі в Європі : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2011. 292 с.
10. Родіонова Т. А. Приплив іноземних інвестицій як чинник розвитку Індії. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 55. С. 39–42. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct55-7>

11. World Investment Report 2010. Investing in a Low-Carbon Economy. UNCTAD.. 221 p. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2010_en.pdf
  12. World Investment Report 2014. Investing in the SDGs: An Action Plan. UNCTAD. 264 p. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2014_en.pdf
  13. World Investment Report 2023. Investing in Sustainable Energy for All. UNCTAD. 231 p. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>
  14. World Investment Report 2017. Investment and the Digital Economy UNCTAD. 252 p. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2017_en.pdf
  15. Pylypenko H., Pylypenko Yu., Prokhorova V. et al. Transition to a New Paradigm of Human Capital Development in the Dynamic Environment of the Knowledge Economy. *Науковий вісник Національного гірничого університету*. 2021. № 6. С. 170–176. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2021-6/170>
  16. Essential Product Industries Drive Job Announcements to Record High. Reshoring Initiative 2021 Data Report. 37 p. URL: https://reshorenw.org/content/pdf/2021_RI_data_report.pdf
- REFERENCES**
- Abonyi, G. *Linking Greater Mekong Subregion Enterprises to International Markets: The Role of Global Value Chains, International Production Networks and Enterprise Clusters*. New York: The United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 2007.
- Duhinets, H. V. *Hlobalni lantsiuhy vartosti* [Global Value Chains]. Kyiv: KNEU, 2018.
- "Essential Product Industries Drive Job Announcements to Record High. Reshoring Initiative 2021 Data Report". https://reshorenw.org/content/pdf/2021_RI_data_report.pdf
- Gereffi, G. "The organization of buyer-driven global commodity chains: How US retailers shape overseas production networks". In *Commodity Chains and Global Capitalism*, 95-122. Westport: Greenwood Press, 1994. DOI: 10.1017/9781108559423.003
- Hladii, I. I., and Zvarych, I. Ya. *Mizhnarodni vyrobnychi mrezi v Yevropi* [International Production Networks in Europe]. Ternopil: Ekonomichna dumka, 2011.
- Huzenko, I. Yu. et al. *Hlobalna korporatyvna systema* [Global Corporate System]. Kyiv: KNEU, 2011.
- Lee, J., and Gereffi, G. "The co-evolution of concentration in mobile phone global value chains and its impact on social upgrading in developing countries". *Capturing the Geins Working Papers*, no. 25 (2013). DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2237510>
- Porter, M. *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: The Free Press, 1985.
- Pylypenko, H. et al. "Transition to a New Paradigm of Human Capital Development in the Dynamic Environment of the Knowledge Economy". *Naukovyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, no. 6 (2021): 170-176. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2021-6/170>
- Rodionova, T. A. "Pryplyv inozemnykh investytsii yak chynnyk rozvytku Indii" [The Inflow of Foreign Investment as a Factor of Development in India]. *Infrastruktura rynku*, no. 55 (2021): 39-42. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct55-7>
- Rohach, O., and Kosmina, V. *Transnatsionalni korporatsii ta eksport novykh industrialnykh krain Azii* [Transnational Corporations and Exports of the Newly Industrialized Countries of Asia]. Kyiv: TsUL, 2016.
- Sturgeon, T., and Kawakami, M. "Global value chains in the electronics industry: characteristics, crisis, and upgrading opportunities for firms from developing countries". *International Journal of Technological Learning, Innovation and Development*, vol. 4, no. 1 (2011): 120-147. DOI: 10.1504/IJTLID.2011.041902
- "World Investment Report 2010. Investing in a Low-Carbon Economy". UNCTAD. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2010_en.pdf
- "World Investment Report 2014. Investing in the SDGs: An Action Plan". UNCTAD. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2014_en.pdf
- "World Investment Report 2017. Investment and the Digital Economy". UNCTAD. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2017_en.pdf
- "World Investment Report 2023. Investing in Sustainable Energy for All". UNCTAD. <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>